

สมุดปกขาว

เรื่อง ปัญหามาตรฐานของกระบวนการยุติธรรม
เมื่อห้ามอุทธรณ์/ฎีกาคดีต่อศาลฎีกา
กับ
หลักนิติธรรม และสิทธิมนุษยชน

สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
ในส่วนของคดีความ
ควรให้มีข้อยุติชี้ขาดถึงที่สุด
ในชั้น ศาลฎีกา "เป็นหลัก"
ส่วนการที่จะให้คดียุติไป
ศาลชั้นล่างนั้น ควรเป็นแค่ "ข้อยกเว้น"
และจำกัดไว้เฉพาะเรื่องเล็กน้อยเท่านั้น

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทสรุปสำหรับประชาชนและสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	3
๑. การยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความทุกข์คดีเกี่ยวกับการห้ามอุทธรณ์/ฎีกาคดีต่อศาลฎีกา รวมตลอดถึงการปรับปรุงกฎหมายศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษของศาลยุติธรรมรวมแล้วทั้ง ๑๐ ฉบับ ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีอรรถคดี หรือผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมอื่นได้มีโอกาสให้ความเห็นต่อร่างกฎหมายแม้แต่ฉบับเดียว	1
๒. การลดขั้นตอนการอุทธรณ์/ฎีกาต่อศาลฎีกาให้เหลือ ๒ ชั้นศาลนั้นไม่มีการถือปฏิบัติในประเทศประชาธิปไตย เพราะการอุทธรณ์/ฎีกา นั้นเป็น “สิทธิ” ชั้นพื้นฐานของคู่ความ (มนุษย์ชน) จนครบสามชั้นศาล และไม่ใช่ว่าเป็น “การขออนุญาต”	8
๓. ประเทศประชาธิปไตยอย่างสหรัฐอเมริกายังคงระบบ ๓ ชั้นศาลในเกือบทุกมลรัฐ ศาลในมลรัฐทุกรัฐมี ๓ ชั้นศาล	13
๔. คุณภาพของคำพิพากษาของศาลยุติธรรมที่เป็นที่สูงสุดในชั้นศาลอุทธรณ์ หากเปรียบเทียบระหว่างกองเซ็นเซอร์ของศาลฎีกากับของศาลอุทธรณ์แล้วจะสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนได้หรือไม่ และจะเป็นต้นแบบของการศึกษาที่เป็นต้นกล้าสร้างความคิดทางกฎหมาย หากถูกตัดออกไปนักนิติศาสตร์ นักศึกษาจะใช้คำพิพากษาระดับไหนเป็นกรณีศึกษา การให้คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ถึงที่สุดนั้น นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผู้ที่อยู่ในวงการยุติธรรมทราบดีว่าในการทำคำพิพากษาของศาลฎีกานั้น ผู้พิพากษาในชั้นศาลฎีกามีผู้ช่วยปฏิบัติหน้าที่อยู่ เรียกว่ากองเซ็นเซอร์ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษาผู้ช่วยในศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายสรุปเสนอให้องค์คณะพิจารณาตามที่ได้รับมอบหมาย มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและกว้างขวาง มีอรรถคดีจำนวนมากที่ศาลฎีกายกหรือแก้ในคำพิพากษาของศาลล่าง	17
๕. การลดขั้นตอนการอุทธรณ์/ฎีกาของศาลฎีกานี้ จะสร้างปัญหาในด้านของการบังคับใช้กฎหมายได้ในวงการสัญญาการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ	19
๖. มาตรฐานสิทธิมนุษยชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานระหว่างประเทศจะถูกลดระดับตามร่างกฎหมายฉบับใหม่นี้	23
๗. สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่เคยปฏิเสธไม่รับฎีกาหรืออุทธรณ์ของประชาชนในทุกเรื่อง ทั้งเรื่องในศาลและเรื่องนอกศาล ส่วนจะทรงพระราชทานกรุณาเป็นอย่างไรนั้น เป็นคนละกรณีกับไม่รับหรือต้องขออนุญาตก่อนแต่อย่างใด	28

คำนำ

ศาลยุติธรรมได้เสนอ “ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.” ผ่านการอนุมัติของคณะรัฐมนตรีขณะนี้กำลังรอการบรรจุเข้าอยู่ในวาระการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในขณะที่เดียวกันศาลก็ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับระบบการอุทธรณ์ฎีการ่วมอีก ๙ ฉบับ รวมเป็น ๑๐ ฉบับ คือ

๑. “ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”
๒. ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ พ.ศ.
๓. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่...) พ.ศ.
๔. ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน (ฉบับที่...) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การอุทธรณ์และฎีกา)
๕. ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ฉบับที่...) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การอุทธรณ์และฎีกา)
๖. ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่...) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การอุทธรณ์และฎีกา)
๗. ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร (ฉบับที่...) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอุทธรณ์และฎีกา)
๘. ร่างพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอุทธรณ์และฎีกา)
๙. ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การอุทธรณ์และฎีกา) และ
๑๐. ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การอุทธรณ์และฎีกา)

ซึ่งรวมแล้วเป็นชุดกฎหมายที่จะแก้ไขทั้งหมด ๑๐ ฉบับ ซึ่งจะหยุดหรือยับยั้งการอุทธรณ์/ฎีกาคดีต่อศาลฎีกาทั้งคดีแพ่งปกติและคดีชำนัญพิเศษด้วย โดยศาลได้แก้ไขหลักการการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลล่างขึ้นสู่ศาลฎีกาห้ามมิให้คดีต่าง ๆ ขึ้นสู่ศาลฎีกาทั้งหมด โดยมีเหตุผลในหลักการที่สำคัญเหมือนกันคือให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือนอกจากคดีแพ่งแล้ว ในคดีอาญาเสพติดซึ่งมีวิธีพิจารณาเป็นกรณีพิเศษก็ถูกห้ามมิให้ฎีกาเช่นเดียวกัน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้มีการฎีกาได้

การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้สภาพนายความเห็นว่าเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน จึงได้ทำบันทึกสมุดปกขาวนี้ขึ้นมาเพื่อชี้แจงต่อประชาชน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และนักกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่ากระบวนการแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความของศาลดังกล่าวจะชอบด้วยหลักการสากล โดยเฉพาะหลักนิติธรรมและหลักของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ประกอบกับการรวบรัดรีบเร่งเสนอกฎหมายดังกล่าว ซึ่งแม้กระทั่งในวงการศาลยุติธรรมเองผู้ที่ทราบก็มีน้อย ในวงการของสำนักงานอัยการสูงสุด สภานายความ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งสถาบันการศึกษาวิชานิติศาสตร์ ก็ได้มีโอกาสที่จะศึกษาหรือให้ความเห็นต่อร่างทั้งหมดแต่อย่างใด ซึ่งโดยหลักของการร่างกฎหมายที่ดีและเมื่อกฎหมายนั้นมีผลกระทบต่อความชอบธรรมมีผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน กรณีควรจะเปิดโอกาสให้มีการทำประชาพิจารณ์อย่างกว้างขวาง

สภานายความจึงเห็นสมควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาเลื่อนการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งหมด ๑๐ ฉบับข้างต้นไปจนกว่าจะได้มีการศึกษาวิเคราะห์และได้มีทำประชาพิจารณ์จากประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดก่อน

จึงเสนอมาเพื่อโปรดพิจารณา

สภานายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์
๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘

บทสรุปสำหรับประชาชนและสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๑. การยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการห้ามอุทธรณ์/ฎีกาต่อศาลฎีกา รวมตลอดถึงการปรับปรุงกฎหมายศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษทางศาลยุติธรรมไม่ได้เปิดโอกาสให้คู่ความหรือผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมได้ให้ความเห็นต่อร่างกฎหมายเลย ทั้งนี้จะดูได้จากการรีบเร่งยกร่างกฎหมายของศาลยุติธรรมเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเป็นชุดรวมทั้งหมด
๒. การลดขั้นตอนการอุทธรณ์/ฎีกาต่อศาลฎีกาให้เหลือ ๒ ชั้นศาลนั้นไม่มีการถือปฏิบัติในประเทศประชาธิปไตย เพราะการอุทธรณ์/ฎีกา เป็น “สิทธิ” ของคู่ความจนครบชั้นศาล และไม่ใช่เป็นการ “ขออนุญาต” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่หักล้าง “หลักสิทธิมนุษยชน” ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมให้ได้ครบชั้นศาล
๓. หลักการและเหตุผลของศาลยุติธรรมขัดกับหลักนิติธรรมในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรม ซึ่งย่อมไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพราะการบังคับใช้กฎหมายใดต้องเป็นกฎหมายที่เป็นคุณแก่ประชาชนเป็นหลัก โดยเฉพาะในคดีอาญา การรื้อถอนสิทธิของประชาชนไปโดยวิธีการรวบรัดเสนอกฎหมายย่อมไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมที่ศาลจะต้องเป็นผู้นำในการใช้หลักการดังกล่าว เพราะในคดีตามคำพิพากษาศาลฎีกาก็เคยมีตัวอย่างวินิจฉัยให้เห็นว่าที่มีกฎหมายบังคับไว้ว่าคำสั่งของผู้บริหารใดให้ถือเป็นที่สุดนั้น ศาลฎีกาก็ยังพิจารณาโดยหลักการแล้วหากคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นไม่ชอบแล้ว ศาลยุติธรรมก็ยังมีอำนาจพิจารณาคำสั่งหรือคำวินิจฉัยที่เป็นที่สุดแล้วได้
๔. คุณภาพของคำพิพากษาของศาลยุติธรรมที่เป็นที่สูงสุดในชั้นศาลอุทธรณ์ หากเปรียบเทียบระหว่างกองเซ็นเซอร์ของศาลฎีกากับของศาลอุทธรณ์แล้วจะสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนได้หรือไม่ ผู้ที่อยู่ในวงการยุติธรรมย่อมทราบว่าจำนวนคดีที่ผ่านศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์และถูกยกกลับแก้มีจำนวนมาก จะทำอย่างไรที่แก้ไขกฎหมายแล้วประชาชนจะมั่นใจว่าคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์นั้นมีมาตรฐานเดียวกับคำพิพากษาศาลฎีกา
๕. การลดขั้นตอนการอุทธรณ์/ฎีกาของศาลฎีกานี้ จะสร้างปัญหาในด้านของการบังคับใช้กฎหมายได้ในวงการสัญญาการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ เพราะในทุกสัญญาการค้าระหว่างประเทศ คู่สัญญาต้องเลือกว่าจะใช้กฎหมายของประเทศคู่สัญญาฝ่ายไหนใช้บังคับ หากในประเทศไทยมีแค่สองชั้นศาล เครดิตและความน่าเชื่อถือของคำพิพากษาก็จะต่างกับของต่างประเทศ โอกาสที่จะให้ใช้กฎหมายไทยบังคับกับสัญญาก็จะลดน้อยลง
๖. มาตรฐานสิทธิมนุษยชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานระหว่างประเทศจะถูกลดระดับตามร่างกฎหมายฉบับชุดใหม่นี้ เพราะประเทศไทยจะมีข้อถือปฏิบัติที่แตกต่างกับประเทศอื่น
๗. สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่เคยปฏิเสธไม่รับฎีกาหรืออุทธรณ์ของประชาชนในทุกเรื่อง ทั้งเรื่องในศาลและเรื่องนอกศาล ซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดของประเทศและประชาชนคนไทยไม่เคยเห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์จะกระทำการใดที่ไม่รับฎีกา/อุทธรณ์ของประชาชนที่กราบบังคมทูลขอพระราชทานในทุก ๆ เรื่องเสมอมา

“... ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชน
ผู้มีอรรถคดี หรือผู้อยู่ในกระบวนการ
ยุติธรรมอื่นได้มีโอกาสให้ความเห็น
ต่อร่างกฎหมายแม้แต่ฉบับเดียว...”

๑.

การยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความทุกฉบับที่เกี่ยวกับการห้ามอุทธรณ์/ฎีกาคดีต่อศาลฎีกา รวมตลอดถึงการปรับปรุงกฎหมายศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษของศาลยุติธรรมรวมแล้วทั้ง ๑๐ ฉบับ ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีอรรถคดี หรือผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมอื่นได้มีโอกาสให้ความเห็นต่อร่างกฎหมายแม้แต่ฉบับเดียว

๑.๑ ความเป็นมาของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ที่มาของความพยายามในการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.พ. ฉบับนี้มีมานานแล้ว เพราะจากการบริหารงานคดีที่ค้างอยู่ในชั้นศาลฎีกามีเป็นจำนวนมากและทางศาลยุติธรรมมีความประสงค์ที่จะให้มีการยุติคดีชั้นศาลอุทธรณ์จึงได้เริ่มมีการใช้ในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษก่อน เช่นคดีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ก็ให้ถือว่าเป็นที่สุดอยู่แล้ว แต่ถึงกระนั้นก็ตามจำนวนปริมาณคดีแพ่งที่เข้าสู่ศาลฎีกาก็ยังมีมากอยู่ ตัวร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.พ. ฉบับนี้จึงเป็นความพยายามล่าสุดที่จะลดคดีที่จะขึ้นสู่ศาลฎีกาสำหรับคดีแพ่งทุกประเภท ไม่จำกัดแต่เฉพาะคดีแพ่งที่เป็นเรื่องของศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษในบางกรณีเท่านั้น

อย่างไรก็ดี แนวความคิดในการศึกษาในเรื่องการบริหารคดีของศาลยุติธรรมในชั้นศาลฎีกาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน ยังมีปัญหาถึงการก้าวขึ้นสู่ลำดับขั้นที่สูงขึ้นของข้าราชการตุลาการของศาลยุติธรรมที่ยังเป็นรูปแบบเดิม ผู้พิพากษาที่สอบคัดเลือกเข้ามาเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาและผู้พิพากษาในทุกชั้นต่างก็คาดหวังว่าในชีวิตของการรับราชการเป็นผู้พิพากษาที่ยาวนานนับหลายสิบปีนั้น เป้าหมายที่สูงสุดในชีวิตก็คงจะเป็นการรับราชการเป็นตุลาการในชั้นศาลฎีกา ปัญหาที่ผู้เสนอร่างจะต้องตอบต่อบรรดาผู้พิพากษาอาชีพรุ่นต่อ ๆ ไปก็คือว่าหลักการลำดับที่สอบได้กับความคาดหวังที่จะได้ขึ้นสู่ศาลฎีกาหรือผู้ที่สอบได้เป็นลำดับที่หนึ่งที่จะก้าวขึ้นสู่ประธานศาลฎีกานั้นหากกฎหมายฉบับนี้ออกใช้บังคับผู้พิพากษารุ่นน้อง ๆ ถัดไปจะมีโอกาสขึ้นสู่ศาลฎีกาหรือไม่ หรือจะเป็นเช่นคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา เพราะถ้าหากเป็นเช่นนั้นจริงจำนวนบุคลากรที่อยากจะเข้าไปเป็นผู้พิพากษาอาจจะยิ่งน้อยลงอีกและจะทำให้คดีค้างคั่งมากชั้นในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์

อนึ่ง หากจะมีกรณีศึกษาโดยอ้างตัวอย่างในต่างประเทศ เช่น การอุทธรณ์คดีความในศาลฯ ถึงแม้ของประเทศสหรัฐอเมริกาว่ามีสองชั้นศาลนั้นก็ยังไม่ถูกต้องใหญ่เพราะไม่ว่าเป็นประเภทในระดับรัฐหรือคดีประเภทระดับสหพันธรัฐ ศาลในทั้งสองระบบก็มีสามชั้นศาล โดยเฉพาะในศาลของมลรัฐทุกมลรัฐ

๑.๒ หลักการของผู้ยกร่าง (ศาลยุติธรรม) ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

- (๑) ยกเลิกการขออนุญาตยื่นอุทธรณ์เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกา (ยกเลิกมาตรา ๒๒๓ ทวิ)
- (๒) กำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดท้าย (เพิ่มมาตรา ๒๔๔/๑)
- (๓) กำหนดให้การฎีกากระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๔๗)

สภาพนายความมีความเห็นและข้อสังเกตว่า เป็นการเริ่มต้นของมาตรการการลดคดีชั้นศาลฎีกาตามหลักการและเหตุผลที่ให้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแบบสั้น ๆ ของฝ่ายเสนอกฎหมาย ซึ่งจะกระทบกว้างไกลมากเพราะจะเป็นการเปลี่ยนหลักการของการต่อสู้คดีที่เคยปฏิบัติให้ได้ครบ ๓ ชั้นศาลตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา การเพิ่มมาตรา ๒๔๔/๑ ที่กำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ในคดีแพ่งเป็นที่สุดท้าย เป็นเป้าประสงค์ที่สำคัญของการที่จะลดคดีมาสู่ศาลฎีกา ซึ่งอาจจะไม่ได้มาจากข้อมูลตามข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เพราะในคดีที่ผ่านกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นนายพิเศษ เช่น ศาลล้มละลายกลาง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลแรงงานกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางฯ ก็ไม่ผ่านศาลอุทธรณ์อยู่แล้ว ยังคงมีเรื่องของคดีพิเศษประเภทอื่น เช่น คดีสิ่งแวดล้อม คดีคุ้มครองผู้บริโภค ที่มีวิธีพิจารณาคดีเปลี่ยนไป หรือในคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งก็เช่นเดียวกัน ปัจจุบันคดีที่ไม่อาจขึ้นสู่ศาลฎีกามีอยู่มากแล้ว หรือแม้แต่คดีที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาได้ แต่เราจะได้รับฟังเหตุผลสั้น ๆ จากศาลฎีกาว่า “ไม่รับคดีซึ่งอุทธรณ์หรือฎีกาไม่เป็นสาระ” โดยไม่ได้ให้เหตุผลอะไรเลย

เร่งรีบออกและบังคับใช้กฎหมาย

อนึ่ง สภาพนายความมีความเห็นและข้อสังเกตว่า มาตรา ๒ ของร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ เมื่อพิจารณาจากเป้าประสงค์ในการเสนอกฎหมายและความเร่งด่วนในการที่จะให้มีผลใช้บังคับอย่างรวดเร็วกำหนดอยู่ในมาตรา ๒ ของร่างกฎหมายฉบับนี้ คือ

“มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” จะเห็นความชัดเจนของความรีบร้อนมากที่จะให้ร่างกฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับทันทีหลังจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ผลกระทบกว้างไกลมาก ประชาชนและนักกฎหมายไม่ได้มีโอกาสเห็นร่างกฎหมายเลย

“... การอุทธรณ์/ฎีกา นั้นเป็น “สิทธิ”
ขั้นพื้นฐานของคู่ความ (มนุษยชน)
จนครบสามชั้นศาล
และไม่ใช่เป็น “การขออนุญาต” ...”

๒.

การลดขั้นตอนการอุทธรณ์/ฎีกาต่อศาลฎีกาให้เหลือ ๒ ชั้นศาลนั้นไม่มีการถือปฏิบัติในประเทศประชาธิปไตย เพราะการอุทธรณ์/ฎีกา นั้นเป็น “สิทธิ” ชั้นพื้นฐานของคุณค่า (มนุษยชน) จนครบสามชั้นศาล และไม่ใช้เป็น “การขออนุญาต”

๒.๑ ความในมาตราของร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ ฉบับที่บัญญัติว่า “มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๒๓ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๓๔” นั้น

สภานายความเห็นว่าจากเพิ่มเติมที่ถูกยกเลิกไปคือ

“มาตรา ๒๒๓ ทวิ ในกรณีที่มีการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ผู้อุทธรณ์อาจขออนุญาตยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกา โดยทำเป็นคำร้องมาพร้อมคำฟ้องอุทธรณ์ เมื่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่งได้สั่งรับอุทธรณ์และส่งสำเนาคำฟ้องอุทธรณ์และคำร้องแก้จำเลยอุทธรณ์แล้ว หากไม่มีคู่ความอื่นยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๒๓ และจำเลยอุทธรณ์มิได้คัดค้านคำร้องดังกล่าวต่อศาลภายในกำหนดเวลายื่นคำแก้อุทธรณ์และศาลชั้นต้นเห็นว่าเป็นการอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย ให้ส่งอนุญาตให้ผู้อุทธรณ์ยื่นอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกาได้มีฉะนั้นให้สั่งยกคำร้อง ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้อง ให้ถือว่าอุทธรณ์เช่นนั้นได้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ตามมาตรา ๒๒๓ คำสั่งของศาลชั้นต้นที่อนุญาตหรือยกคำร้องในกรณีนี้ให้เป็นที่สุด เว้นแต่ในกรณีที่ศาลชั้นต้นสั่งยกคำร้องเพราะเห็นว่าเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงผู้อุทธรณ์อาจอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นไปยังศาลฎีกาภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่ง

ถ้าศาลฎีกาเห็นว่าอุทธรณ์ตามวิธีการในวรรคหนึ่งเป็นอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงให้ศาลฎีกาส่งสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยชี้ขาดต่อไป”

จะเป็นการยกเลิกมาตรา ๒๒๓ ทวิ ที่ทำให้สิทธิในการเสนอคดีของคุณค่าต่อสามชั้นศาลจนถึงศาลฎีกาเป็นอันสิ้นสุดลงตามกฎหมายฉบับนี้ มีผลทำให้คดีทุกคดีจะขึ้นสู่ศาลฎีกาได้ต้องเป็นไปตามข้อยกเว้นในมาตรา ๒๔๗ ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.พ. ฉบับใหม่นี้เท่านั้น เท่ากันจากที่เคยมี “สิทธิ” กลายเป็น “คำขอ” และขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล โอกาสที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่เชื่อถือได้ โปร่งใส และเป็นธรรมทุกชั้นตอนจึงยากมากขึ้น

๒.๒ นอกจากนั้นการเพิ่มมาตรา ๔ ในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ ใหม่ที่บัญญัติว่า

“มาตรา ๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๔๔/๑ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๔๗ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด”

สภาพนายความเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๔๔/๑ เป็นการยืนยันที่สอดคล้องกับการยกเลิกมาตรา ๒๒๓ ทวิ ที่ทางคู่ความยังมีโอกาสจะยื่นอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายได้ แต่ต่อไปนี้คู่ความโดยเฉพาทนายความก็ต้องทราบดีว่าหากพระราชบัญญัติฉบับนี้ออกใช้บังคับ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ถือเป็นที่สุดเลย

ปัญหามีว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่คู่ความจะพิงคาคงหมายได้นั้นจะเป็นการวางบรรทัดฐานในมาตรฐานเดียวกันกับคำพิพากษาฎีกาที่มีมานานนับเกือบร้อยปีได้หรือไม่ กรณีนี้ยังเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากันต่อไปเมื่อกฎหมายฉบับนี้ออกใช้บังคับ เพราะมีหลาย ๆ กรณีที่คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ถูกกลับโดยคำพิพากษาของศาลฎีกา ซึ่งหากจะนับดูแล้วก็มีจำนวนมากพอสมควร ดังนั้นการที่จะสร้างความเชื่อมั่นว่ามาตรฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ต่อพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.พ. ใหม่นี้จะก้าวเข้าสู่มาตรฐานเดียวกันกับคำพิพากษาศาลฎีกาเพื่อให้ทั้งนักศึกษากฎหมายในรุ่นต่อ ๆ ไป และนักกฎหมายทนายความจะต้องนำมาใช้ประกอบการศึกษาหรือใช้อ้างอิงจะเป็นผลให้มีการยอมรับเหมือนอย่างที่เคยถือปฏิบัติมาได้สมบูรณ์หรือไม่

ความชัดเจนที่ต้องมีการที่ต้องขออนุญาตก่อน

๒.๓ ความชัดเจนในมาตรา ๕ ของร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ ใหม่คือ “มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๙ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๒๔๗ การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาลฎีกา

การขออนุญาตฎีกา ให้ยื่นคำร้องพร้อมกับยื่นฎีกาต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ แล้วให้ศาลชั้นต้นรีบส่งคำร้องพร้อมฎีกาดังกล่าวไปยังศาลฎีกา และให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว” นั้น

สภาพนายความเห็นเห็นว่าเมื่อบทบัญญัติเดิมที่ถูกยกเลิก คือ

“มาตรา ๒๔๗ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งในชั้นอุทธรณ์แล้วนั้น ให้ยื่นฎีกาได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์นั้นและภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตราต่อไปนี้กับกฎหมายอื่นว่าด้วยการฎีกา ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๑ ว่าด้วยอุทธรณ์มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม” ก็เท่ากับว่า การยกเลิกความในมาตราข้างต้นมีผลทำให้สิทธิของคู่ความในการฎีกาเปลี่ยนเป็นการที่ต้องขออนุญาตก่อน ซึ่งการใช้บังคับมาตรา ๒๔๗ ของพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.พ. ฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.พ. ฉบับใหม่จะเป็นผลให้การอุทธรณ์หรือยื่นฎีกา

ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ศาลอุทธรณ์ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น กล่าวคือการอุทธรณ์หรือฎีกาที่เป็นสิทธิของคู่ความในการฎีกานั้นได้ถูกยกเลิก กลายเป็นเพียงการต้องยื่นคำร้องพร้อมกับยื่นฎีกาต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาเพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็วขึ้น ผลก็คือคู่ความก็ต้องเตรียมคำฎีกาพร้อมกับคำร้องพร้อมกัน แต่ก็ไม่รู้ว่าฎีกาที่ตนเองทำขึ้นไปนั้นจะมีผลที่ศาลจะรับหรือไม่ เพราะขึ้นอยู่กับเหตุผลในคำร้องที่ส่งไปพร้อมกับฎีกา พิจารณาทันทีแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นงานที่ดูซ้ำซ้อนกันเพราะเหตุผลในการฎีกาก็มีอยู่แล้ว แต่เหตุผลที่จะต้องอ้างในคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกาพิจารณาให้การอนุญาตนั้น จะมีเหตุผลอื่นใดนอกจากเหตุผลในฎีกานั้น ในทางปฏิบัติก็จะมีไม่มาก

ความชัดเจนที่ต้องยื่นคำร้องต่อองค์คณะผู้พิพากษาผู้พิจารณาก่อน

๒.๔ บทบัญญัติในมาตรา ๖ ของร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ ใหม่ที่บัญญัติว่า

“มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๘ และมาตรา ๒๔๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๒๔๘ คำร้องตามมาตรา ๒๔๗ ให้พิจารณาและวินิจฉัยโดยองค์คณะผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้ง ซึ่งประกอบด้วยรองประธานศาลฎีกาและผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาอีกอย่างน้อยสามคน

การวินิจฉัยให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้บังคับตามความเห็นของฝ่ายที่เห็นควรอนุญาตให้ฎีกา” นั้น

สถานพยานความเห็นว่ามีมาตรา ๒๔๘ คือที่ถูกยกเลิก

“มาตรา ๒๔๘ ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นฎีกาไม่เกินสองแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความเห็นแย้งหรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี ได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุผลสมควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองเช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกาเป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

บทบัญญัติในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับในคดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัว และคดีฟ้องขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ เว้นแต่ในคดีฟ้องขับไล่บุคคลใด ๆ ออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าหรืออาจให้เช่าได้ในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คดีเกี่ยวกับการบังคับวงศัญชาติทั้งหลายและบริวารของผู้ถูกขับไล่ ซึ่งอยู่บนอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งคู่ความในคดีฟ้องขับไล่ นั้นต้องห้ามฎีกาข้อเท็จจริงตามวรรคสอง ถ้าศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ไม่ว่าศาลจะฟังว่าบุคคลดังกล่าวสามารถแสดง

อำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้หรือไม่ ห้ามมิให้ฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่จะได้มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองหรือหนังสืออนุญาตให้ฎีกาตามที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

การขอให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์รับรองว่ามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้ ให้ผู้ฎีกายื่นคำร้องถึงผู้พิพากษานั้นพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้นเมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นว่านั้น ให้ส่งคำร้องพร้อมด้วยสำนวนความไปยังผู้พิพากษาดังกล่าวเพื่อพิจารณารับรอง” นั้นความจริง บทบัญญัติเดิมก็ห้ามฎีกาในข้อเท็จจริงของคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์เล็กน้อยอยู่แล้ว ยกเว้นเป็นเรื่องของสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือมีกรณีที่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นที่นั่งพิจารณาหรือผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์รับรอง แต่ต่อไปนี้เมื่อกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับก็ไม่มีการฎีกาอีกต่อไปทุกเรื่อง

ความในมาตรา ๒๔๘ เดิมที่ถูกยกเลิกแม้เป็นปัญหาในข้อเท็จจริง คู่ความก็ยังฎีกาได้หากคำพิพากษาพิจารณาคดีนั้นในชั้นศาลอุทธรณ์ที่มีความเห็นแย้งหรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์รับรองก็ยังสามารถจะฎีกาได้ แต่เมื่อเปลี่ยนบทบัญญัติตั้งมาตรา ๒๔๗ และมาตรา ๒๔๘ ตามข้อกำหนดข้างต้น สิทธิที่จะฎีกาข้อเท็จจริงนั้นก็ต้องถือว่าจบโดยสิ้นเชิง เว้นแต่จะขึ้นอยู่กับคำร้องตามมาตรา ๒๔๗ ใหม่ที่ต้องพิจารณาและวินิจฉัยโดยองค์คณะผู้พิพากษาที่ประธานศาลฎีกาแต่งตั้ง ซึ่งก็เป็นเรื่องของวิธีการบริหารในส่วนที่มีการอุทธรณ์ฎีกาใหม่เท่านั้น สิทธิการฎีกาคดีความแพ่งก็คงจบลงเพียงชั้นศาลอุทธรณ์เป็นแน่แท้

ข้อยกเว้นที่จะเปิดประตูให้ฎีกาได้

๒.๕ มาตรา ๔๒๙ ใหม่ของร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ ที่บัญญัติว่า

“มาตรา ๒๔๙ ศาลฎีกาอาจพิจารณานุญาตให้ฎีกาตามมาตรา ๒๔๗ ได้เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย

ปัญหาสำคัญตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ
(๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา

(๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน

(๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น

(๕) เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย

(๖) ปัญหาสำคัญอื่นตามข้อกำหนดตามวรรคสอง (๖) เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกา ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

สภาพนายความเห็นว่ามีมาตรา ๒๔๙ เดิม คือ

“มาตรา ๒๔๙ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างในการยื่นฎีกานั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ทั้งจะเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย การวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดีข้อใดไม่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา ให้กระทำโดยความเห็นชอบของรองประธานศาลฎีกาซึ่งประธานศาลฎีกามอบหมาย แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงอำนาจของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๑๔๐ วรรคสอง

ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์หรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ เพราะพฤติการณ์ไม่เปิดช่องให้กระทำได้ หรือเพราะเหตุเป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกา คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะยกขึ้นอ้างซึ่งปัญหาเช่นนั้น” ที่จะถูกยกเลิกและใช้ข้อความตามมาตรา ๒๔๙ ใหม่ นั้น ดูผิวเผินจะดีกว่าของเดิมที่ให้เป็นดุลพินิจของศาล เพราะคำสั่งที่ไม่รับฎีกานั้นส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงเหตุผลให้ทราบตามสมควร มีหลายกรณีที่ยื่นฎีกาที่ศาลฎีกามีคำสั่ง “ไม่รับคดีอุทธรณ์หรือฎีกาไม่เป็นสาระ” ตามวรรคแรกของมาตรา ๒๔๙ เดิมซึ่งทนายความและตัวความที่ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกายากที่จะเข้าใจในเหตุผลสั้นๆ ดังกล่าว และโดยความเคารพต่อศาลยุติธรรม ควรมีความเห็นชอบของรองประธานศาลฎีกาซึ่งประธานศาลฎีกามอบหมายอธิบายให้คู่ความทราบพอสมควรแก่กรณีด้วย ความในมาตรา ๒๔๙ ใหม่ดูว่าจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปฏิบัติของทนายความและตัวความได้ชัดเจนกว่า แต่ก็ต้องรอดูความชัดเจนในทางปฏิบัติของศาลฎีกาในเรื่องนี้อีกต่อไป

ประเทศประชาธิปไตยอย่างสหรัฐอเมริกา
ยังคงระบบ ๓ ชั้นศาล

๓.**ประเทศประชาธิปไตยอย่างสหรัฐอเมริกายังคงระบบ ๓ ชั้นศาลในเกือบทุกมลรัฐ ศาลในมลรัฐทุกรัฐมี ๓ ชั้นศาล**

“...Most legal issues are resolved in state trial courts, the courts at the lowest tier in a state's court system. Depending on the specific structure of the state's court system, trial courts may be city or municipal courts, justice of the peace courts, county or circuit courts, or even regional trial courts. **In all, there are more than ๑,๐๐๐ state courts of various types, and their judges, who may be either appointed or elected, handle the overwhelming majority of trials held in the United States each year.**

Most states have a three-tiered court system in which there are intermediate “appellate” courts that review jury verdicts or the opinions of trial court judges (on a limited basis and under strict criteria). These appellate courts may or may not be distinguished by separate buildings or courthouses. Often, what is referred to as a “court of appeals” is in reality a panel of justices who merely convene to hear and decide cases at the appellate level.

State Supreme Court is similar to U.S. Supreme Court in that it hears cases that question the application of law. This court hears cases where state law may be improperly applied, and the judgment is considered final.

Once a state’s highest court has decided a matter, the only available appeal is to the U.S. Supreme Court. However, the Supreme Court is generally deferential to state supreme courts, and only reviews matters in very limited circumstances (e.g, where a state’s highest court has ruled that a federal statute or treaty is invalid or unconstitutional, or where the highest courts of two or more states have ruled differently on federal issues). When a state’s highest court has decided a matter that involves both federal and state issues, the U.S. Supreme Court will nonetheless refuse to review the matter if the non-federal question is decisive in the case.

In the United States, a federal crime or federal offense is an act that is made illegal by U.S. federal legislation. In the United States, criminal law and prosecution happen at both the federal and the state levels; thus a “federal crime” is one that is prosecuted under federal criminal law, and not under a state's criminal law, under which most of the crimes committed in the United States are prosecuted.

Some crimes are listed in Title ๑๘ of the United States Code (the federal criminal and penal code), but others fall under other titles; for instance,

Other federal crimes include aircraft hijacking, kidnapping, bank robbery, child pornography, tax evasion, counterfeiting, art theft from a museum, damaging or destroying public mailboxes, immigration offenses, and since ๑๙๖๕, assassinating the President or Vice President, although these were not made federal crimes until after President John F. Kennedy's assassination. and possession of weapons banned by the National Firearms Act are criminalized in Title ๒๖ of the United States Code...”

สภาพความทราบมาว่าอาจมีการยกแบบอย่างของศาลยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา มาเป็นแนวทางนั้น ความจริงในระบบศาลยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกายังคงระดับ ๓ ชั้นศาล ivo อย่างมั่นคง และยังคงใช้หลักการอุทธรณ์/ฎีกา เป็น “สิทธิ” ไม่ใช่ “การขออนุญาต” มีการอุทธรณ์/ฎีกาขึ้นสู่ศาลสูงของสหรัฐทั้งในระดับมลรัฐและระดับสหพันธรัฐมากหลายพันเรื่อง แต่ศาลจะพิจารณารับไว้ประมาณ ๑๐ - ๒๐% เท่านั้น และนี่คือมาตรฐานการใช้ “สิทธิ” ไม่ใช่ “การขออนุญาต” ตามรูปแบบที่จะนำมาใช้ในประเทศไทย

“... เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยเกิดขึ้น
ในวงการยุติธรรมครั้งที่สำคัญ
เพราะที่เคยเรียนรู้จากคำพิพากษาศาลฎีกา
ต่อไปนี่ต้องเรียนและศึกษาจาก
คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ ...”

๔.

คุณภาพของคำพิพากษาของศาลยุติธรรมที่เป็นที่สุดในชั้นศาลอุทธรณ์ หากเปรียบเทียบระหว่างกองเซ็นเซอร์ของศาลฎีกากับของศาลอุทธรณ์แล้วจะสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนได้หรือไม่ และจะเป็นต้นแบบของการศึกษาที่เป็นต้นกล้าสร้างความคิดทางกฎหมาย หากถูกตัดออกไปนักนิติศาสตร์ นักศึกษาจะใช้คำพิพากษาระดับไหนเป็นกรณีศึกษา การให้คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ถึงที่สุดนั้น นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผู้ที่อยู่ในวงการยุติธรรมทราบดีว่าในการทำคำพิพากษาของศาลฎีกานั้น ผู้พิพากษาในชั้นศาลฎีกามีผู้ช่วยปฏิบัติหน้าที่อยู่ เรียกว่ากองเซ็นเซอร์ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษาผู้ช่วยในศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายสรุปเสนอให้องค์คณะพิจารณาตามที่ได้รับมอบหมาย มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและกว้างขวาง มีอรรถคดีจำนวนมากที่ศาลฎีกายกหรือแก้ในคำพิพากษาของศาลล่าง

ตัวอย่างที่พบได้จากการสรุปปัญหาและอุปสรรคของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งจะฎีกาได้ก็ต้องยื่นคำร้องตามมาตรา ๕๒ ขออนุญาตฎีกา และในการปฏิบัติศาลฎีกาก็ไม่อนุญาตในเกือบทุกกรณี หากกฎหมายฉบับผ่านการบังคับใช้ออกไป การเรียนการศึกษากฎหมาย นักศึกษาและผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายก็จะไปหาดูเหตุผลของคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นหลักเช่นที่เคยปฏิบัติมาคงไม่มีแล้ว ต่อจากนี้เราจะสอนนักศึกษากฎหมายโดยจะยกคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์เป็นต้นแบบหรืออย่างไร และมีประเทศไหนที่ใช้หลักการเช่นนี้บ้าง

การอุทธรณ์/ฎีกาเป็น “สิทธิ”
ไม่ใช่การ “ขออนุญาต” ไม่มีหลักการ
ของการขออนุญาตเช่นนี้ที่ไหน
ในประเทศประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว

๕.

การลดขั้นตอนการอุทธรณ์/ฎีกาของศาลฎีกานี้ จะสร้างปัญหาในด้านของการบังคับใช้กฎหมายได้ในวงการสัญญาการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ

ร่าง ป.วิ.พ. ฉบับใหม่นี้ตามมาตรา ๗ มีการเพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๙ คือ

“มาตรา ๒๕๐ หลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำร้องตามมาตรา ๒๔๗ การพิจารณาวินิจฉัยและระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องตามมาตรา ๒๔๘ การตรวจรับฎีกา การแก้ฎีกา การพิจารณาและการพิพากษาคดี รวมทั้งการส่งคืนค่าฤชาธรรมเนียม ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

ความเห็นและข้อสังเกต

สภาพนายความเห็นเห็นว่า มาตรา ๒๕๐ เดิมที่ถูกยกเลิกตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้ถูกนำบัญญัติขึ้นใหม่ข้างต้น เป็นเรื่องของการบริหารคำร้องที่ยื่นตามมาตรา ๒๔๗ เกี่ยวกับการขอรับอนุญาตจากศาลฎีกาในการยื่นฎีกา ซึ่งจะปฏิบัติตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาที่จะต้องติดตามหากว่ากฎหมายฉบับนี้นำมาใช้บังคับ ซึ่งคงต้องมาติดตามตีความข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตราต่อไป และจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีของคุณความอย่างไรต้องรอรายละเอียดของข้อกำหนด แต่เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าผู้ที่ทำการค้าการลงทุนข้ามชาติก็ได้รับทราบว่าระบบศาลยุติธรรมในประเทศไทยคงจะเหลือศาลสองชั้นศาล ชั้นที่ ๓ คือศาลฎีกาจะต้องเป็นการขออนุญาตก่อน ดังนั้นการจะให้กฎหมายไทยหรือศาลไทยเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาว่าคดีระหว่างประเทศย่อมสร้างความกังขาให้แก่ผู้ที่เจรจาจะใช้กฎหมายไทยและศาลไทยเป็นหลักในสัญญา

ซึ่งบทบัญญัติของมาตรา ๘ ใหม่ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน คือ

“มาตรา ๒๕๑ ในคดีที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาที่มีแต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย หากศาลฎีกาเห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ไม่ถูกต้องไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ศาลฎีกาจะมีคำวินิจฉัยในปัญหาข้อกฎหมายนั้นและยกคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้น แล้วมีคำสั่งให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้น แล้วแต่กรณี ทำคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ภายใต้กรอบคำวินิจฉัยของศาลฎีกาก็ได้

มาตรา ๒๕๒ ในกรณีที่ไม่มีข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา ๒๕๐ กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๑ ว่าด้วยอุทธรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลม” นั้น

สภาพนายความเห็นเห็นว่าความเดิมของมาตราทั้งสองที่ถูกลบเลิก คือ

“มาตรา ๒๕๑ ถ้าคู่ความซึ่งแพ้คดีในศาลชั้นต้นได้อุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ได้พิพากษากลับให้ตนชนะในข้อสาระสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง คู่ความฝ่ายนั้นจะยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นให้ถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือคืนเงินจำนวนที่วางไว้ต่อศาลในชั้นนั้น ๆ ก็ได้” และ

“มาตรา ๒๕๒ ถ้าคู่ความยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่ยอมรับฎีกา ให้ศาลชั้นต้นส่งคำร้องเช่นนั้นไปยังศาลฎีการ่วมกับฎีกาและคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ถ้าศาลฎีกาเห็นจำเป็นจะต้องตรวจสอบจำนวน ให้มีคำสั่งให้ศาลล่างส่งสำนวนนั้นไปยังศาลฎีกา” นั้น

ความในมาตรา ๒๕๑ ตามร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ป.วิ.พ. ฉบับใหม่นี้จะเป็นการแก้ไขเกี่ยวกับการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาตามดุลพินิจของศาลฎีกาในคดีที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายขึ้นมาและเมื่อศาลฎีกาเห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ไม่ถูกต้องทั้งหมดหรือบางส่วน ศาลฎีกาจะมีคำพิพากษายกคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้นแล้วแต่กรณี แล้วก็สั่งให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้นทำคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ภายใต้กรอบคำพิพากษาของศาลฎีกาได้

ในทางปฏิบัติ “กรอบคำวินิจฉัยของศาลฎีกา” เป็นความหมายที่กว้างและศาลอุทธรณ์หรือศาลชั้นต้นซึ่งจะต้องพิจารณาคำพิพากษาศาลฎีกาในกรณีที่แก้ไขทั้งหมดหรือแต่บางส่วนว่ามีความหมายกว้างไกลขนาดไหนและอาจจะเป็นปัญหาข้อกฎหมายต่อไปก็ได้

ส่วนโอกาสที่จะอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่ยอมรับฎีกาตามมาตรา ๒๕๒ เดิมคงจะไม่มีแล้ว เพราะมาตรา ๒๕๒ ใหม่ได้นำปัญหาข้อขัดข้องเกี่ยวกับการยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่ยอมรับฎีกาตามมาตรา ๒๕๒ เดิมไปไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาที่จะออกตามมาตรา ๒๕๐ ใหม่ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่มีข้อกำหนดดังกล่าวเขียนไว้หรือครอบคลุมไปถึงประเด็นที่คู่ความยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งมา ก็ให้นำบทบัญญัติลักษณะ ๑ ว่าด้วยการอุทธรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

นอกจากนั้นความในมาตรา ๙ ของร่าง ป.วิ.พ. ฉบับนี้ที่บัญญัติว่า

“มาตรา ๙ บรรดาคดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจนกว่าคดีนั้นจะถึงที่สุด”

กับความใน “มาตรา ๑๐ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้”

สภาพนายความเห็นเห็นว่าความในมาตรา ๙ นี้เป็นวิธีการบัญญัติกฎหมายที่ใช้กันตลอดมาคือไม่มีผลย้อนหลังไปใช้บังคับกับคดีความซึ่งมีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจนกว่าคดีนี้จะถึงที่สุด คดีที่ยื่นฟ้องไว้ก่อนตั้งแต่ศาลชั้นต้นก็ต้องบังคับตาม ป.วิ.พ. เดิมก่อนมีการแก้ไขคือสามารถที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาได้ตลอดสามชั้นศาล ส่วนคดีที่ฟ้องหลังจากวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับตามความในมาตรา ๒ แล้ว คดีทั้งหมดก็จะหยุดอยู่ที่ศาลอุทธรณ์เป็นหลักเมื่อร่างกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับ ส่วนในมาตรา ๑๐ เป็นรูปแบบของการรักษาการกฎหมายซึ่งนับตั้งแต่มีการแยกศาล

ยุติธรรมออกไปเป็นองค์กระอิสระตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา การบริหารกฎหมายที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความในส่วนของคดีที่ขึ้นสู่ศาลยุติธรรมผู้รักษาการจะเป็น ประธานศาลฎีกามากกว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับ ศาลยุติธรรมในการที่จะออกกฎระเบียบต่าง ๆ โดยลำพัง

มาตรฐานสิทธิมนุษยชน
ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
ตามมาตรฐานระหว่างประเทศ
จะถูกลดระดับลง
ในเรื่องของความน่าเชื่อถือ

๖.

มาตรฐานสิทธิมนุษยชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานระหว่างประเทศจะถูกลดระดับตามร่างกฎหมายฉบับใหม่นี้

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเป็นสิทธิเบื้องต้นของมนุษย์ชน ศาลฎีกาเองก็เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานหลายกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า ศาลมีอำนาจที่จะตีความว่าบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะใช้ได้หรือไม่ได้ หรือในกรณีที่คำสั่งทางปกครอง (บริหาร) มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า “ให้เป็นที่สุด” ศาลฎีกาก็วางบรรทัดฐานไว้ว่า ศาลฎีกา (ศาลยุติธรรม) มีอำนาจพิจารณาคำสั่งนั้นได้ แต่คราวนี้การอุทธรณ์/ฎีกา ซึ่งเป็น “สิทธิ” โดยชอบของคู่ความต่อศาลฎีกา ศาลฎีกาหรือองค์คณะที่ได้รับการแต่งตั้งตามร่าง พ.ร.บ. วิ แพ่ง พ.ศ. ใหม่จะทำตามแบบแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ยกมาให้เห็นเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้หรือไม่ โดยเฉพาะกรณีที่จะถือว่าการตัดสิทธิของคู่ความในการอุทธรณ์/ฎีกาต่อศาลฎีกาเป็นการขออนุญาตนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑/๒๔๘๙ (ย่อสั้น)

รัฐธรรมนูญมาตรา ๖๒ ซึ่งบัญญัติว่า สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ใช่เป็นข้อบัญญัติตัดอำนาจศาลที่จะตีความบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ศาลจึงมีอำนาจตีความบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ ในการใช้หรือบังคับตามกฎหมายนั้น ศาลย่อมต้องแปลหรือตีความหมายของกฎหมาย หากไม่ให้ศาลแปล ศาลก็ย่อมใช้กฎหมายไม่ได้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔ มีข้อความรับรองถึงเสรีภาพของบุคคลในการต่างๆ ดังระบุไว้ นั้น มีความหมายรับรองถึงเสรีภาพในการกระทำด้วย คำว่ามี “เสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย” ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ นั้นมีความหมายว่า ไม่ให้ใครมาทำอะไรแก่เราและหมายถึงเราจะทำอะไรก็ได้ด้วย หากการนั้นอยู่ภายในบังคับของกฎหมาย คำว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย” ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ นั้นหมายถึงว่าไม่มีกฎหมายห้ามไว้ โดยตรงหรือโดยอ้อม และหมายถึงบทกฎหมายที่มีอยู่ในเวลานั้น ไม่ใช่หมายถึงบทกฎหมายที่จะมีมาภายหลัง กฎหมายใดบัญญัติย้อนหลัง ลงโทษการกระทำ การเขียนการพูด ฯลฯ ที่แล้วมา ย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ กฎหมายนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ จะใช้บังคับไม่ได้

พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามเฉพาะที่บัญญัติย้อนหลังนั้น ย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔ จึงเป็นโมฆะส่วนบทบัญญัติที่ว่าด้วยการกระทำหลังจากใช้พระราชบัญญัตินี้แล้ว เป็นอันใช้บังคับได้โดยสมบูรณ์ สภาผู้แทนราษฎรอาจออกกฎหมายย้อนหลังได้ต่อเมื่อกฎหมายที่ให้ย้อนหลังนั้น ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เช่น พระราชบัญญัติงบประมาณ

ศาลเป็นผู้มีอำนาจที่จะชี้ขาดกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญว่าเป็นโมฆะตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๑ ได้ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามอย่างเดียว เมื่อศาลเห็นว่า

จะลงโทษตามพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามไม่ได้แล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาว่า จำเลยจะมีความผิดตามกฎหมายอื่นหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๖-๖๔๗/๒๕๑๐ (ย่อสั้น)

กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้อุทธรณ์คำสั่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารและกฎหมายบัญญัติให้คำวินิจฉัยเป็นที่สุดนั้น หมายความว่า คำวินิจฉัยนั้นจะเป็นที่สุด ก็ต่อเมื่อเป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ให้อำนาจมีคำสั่งและมีคำวินิจฉัยเช่นนั้น มิได้หมายความว่า แม้คำสั่งวินิจฉัยนั้นจะไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ถึงที่สุดนำมาฟ้องร้องต่อศาลไม่ได้ไปด้วย ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ว่า คำสั่งวินิจฉัยนั้นถูกต้องชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

ทั้งนี้ ศาลย่อมไม่ริื้อฟื้นข้อเท็จจริงหรือดุลพินิจที่เจ้าหน้าที่รับฟังหรือวินิจฉัยมาโดยถือว่าการใช้ดุลพินิจก็เป็นปัญหาข้อเท็จจริง การจะฟังข้อเท็จจริงหรือใช้ดุลพินิจไปในทางใด จะถือว่าเป็นการมิชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ เว้นแต่การฟังข้อเท็จจริงหรือการใช้ดุลพินิจนั้นไม่มีพยานหลักฐานหรือเหตุผลสนับสนุนเพียงพอหรือมิได้เป็นไปโดยสุจริต อันถือได้ว่าการวินิจฉัยเช่นนั้นไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาย่อสั้น

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔, ประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ (ข้อ ๒, ๖), ขี้ขาดเบื้องต้นในข้อกฎหมาย, คำสั่งศาลฎีกาที่ ๙๑๓/๒๕๓๖ (ประชุมใหญ่)

คดีตามประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๖ ศาลแพ่งไม่มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดด้วยตนเอง นอกจากทำความเป็นไปยั้งศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย และประกาศดังกล่าวได้บัญญัติให้นำ ป.วิ.พ. มาใช้บังคับโดยอนุโลม ผู้ร้องจึงมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหาข้อกฎหมายได้และศาลฎีกาก็มีอำนาจวินิจฉัย

ปัญหาที่ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔ หรือไม่ ซึ่งเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีของศาล มิใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นในวงงานของสภานิติบัญญัติแห่งชาติหรือคณะรัฐมนตรีขอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติวินิจฉัยตามมาตรา ๓๑ วรรคสอง และมีใช่เป็นการกระทำหรือปฏิบัติตามที่บัญญัติในมาตรา ๓๑ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔ ทั้งมิใช่ปัญหาว่าบทบัญญัติของกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๐๖ วรรคแรกเช่นเดียวกัน อำนาจในการวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวจึงตกอยู่แก่ศาลตามหลักกฎหมายทั่วไป

แม้ขณะที่ออกประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ไม่มีกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือธรรมนูญการปกครองใช้บังคับ แต่ระหว่างประกาศดังกล่าวมีผลใช้บังคับอยู่ได้มีประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔ ประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔ ปรากฏว่าประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๒ และข้อ ๖ มีผลเป็นการสั่งคณะบุคคลที่มีใช่ศาลให้มีอำนาจทำการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเช่นเดียวกับศาล ทั้งออกและใช้กฎหมายที่มีโทษทางอาญา

ย้อนหลังไปลงโทษบุคคล เป็นการขัดต่อประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย ประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๖ และข้อ ๖ จึงขัดหรือแย้งต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคแรก ใช้บังคับมิได้

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๒ เป็นการรับรองโดยทั่วไปว่า ประกาศหรือคำสั่งของ รสช. มีผลให้ใช้บังคับได้เช่นกฎหมายเท่านั้น มิได้บัญญัติรับรองไปถึงว่าให้ใช้บังคับได้แม้เนื้อหาตามประกาศหรือคำสั่งนั้นขัดหรือแย้งต่อธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๓๔ และเมื่อประกาศ รสช. ฉบับที่ ๒๖ ข้อ ๒ ข้อ ๖ ใช้บังคับไม่ได้ตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร มาตรา ๓๐ แล้ว จึงมิใช่กฎหมายที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่จนถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ จึงจะนำมาตรา ๒๒๒ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ มาใช้ให้มีผลบังคับต่อไปมิได้

ตามตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นเป็นปัญหาที่ศาลยุติธรรมได้เคยพิพากษาไว้ว่าเรื่องของทางบริหารและทางนิติบัญญัตินั้นไม่สิ้นสุด ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาได้ตามแนวทางคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น แต่คราวนี้เป็นเรื่องที่ศาลต้องตอบสังคมให้ได้ว่า “สิทธิ” ในการอุทธรณ์/ฎีกา ที่จะเปลี่ยนเป็น “การขออนุญาต” นั้น ชอบด้วยหลักการและเหตุผลอย่างไร และคณะผู้พิจารณาของศาลจะสามารถบริหารคดีตามคำขอทั้งประเทศได้หมดทันเวลาหรือไม่

สถาบันพระมหากษัตริย์
ทั้งในอดีตและปัจจุบัน
ไม่เคยปฏิเสธไม่รับฎีกาหรืออุทธรณ์
ของประชาชนในทุกเรื่อง
และได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาท
ให้ไว้แก่นักกฎหมายทั้งหลายว่า
ต้องมีศาลไว้ถึง ๓ ศาล

“... สำหรับนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ “พอสมควร” ก็เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าเราจะปกครองหรือช่วยให้บ้านเมืองมีชื่อมีแป เราจะทำปฏิบัติตรงตามกฎหมายทั้งหมดไม่ได้... นักกฎหมายทั้งหลาย รวมทั้งนักกฎหมายในอนาคตด้วย จะต้องทราบว่ากฎหมายนั้นมิใช่สำหรับให้มีช่องโหว่ในทางปฏิบัติ ไม่ใช่จะทำให้ได้ตรงไปตรงมาตามตัวบท จำต้องใช้ความพินิจพิจารณาเสมอ จึงต้องมีศาลไว้ถึงสามศาล ตั้งแต่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ไปจนถึงศาลฎีกา และแม้ถึงศาลฎีกาแล้วยังถวายเป็นฎีกาได้อีก ถ้ากฎหมายร้อยเปอร์เซ็นต์ปฏิบัติได้เหมือนกดปุ่มเครื่องจักร เราก็ไม่ต้องมีศาลฎีกาไม่ต้องถวายเป็นฎีกา เพราะว่าทุกสิ่งเรียบร้อยและยุติธรรม อันนี้เป็นข้อสันนิษฐานว่าการที่ได้ตั้งศูนย์การให้ความรู้ในตำรากฎหมาย ให้คำแนะนำในทางกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง แต่เพื่อให้บรรลุผลจริง ๆ ทุกคนจะต้องคิดพิจารณาและต้องสำนึกว่ากฎหมายไม่ใช่เครื่องจักรแท้ ที่เรียกว่ากลไกของกระบวนการยุติธรรม ไม่ใช่กลไกแต่เป็นสิ่งที่ต้องใช้สมองคิด และสมองนี้ออกจะยืดหยุ่นได้มาก จึงต้องพิจารณาให้รอบคอบและพยายามถ่ายทอดการพิจารณาอันรอบคอบนั้นให้เป็นหลักวิชาที่เข้าใจแก่ประชาชนและแก่ตนเอง ในด้านกฎหมายก็ขอฝากความคิดนี้ไว้

ในด้านอื่น ๆ นั้น ผู้ศึกษาในทางนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ก็มีหน้าที่ต่าง ๆ ต่อไปในด้านการศาลและการปกครอง หมายความว่าถ้าไม่นับผู้ที่จะไปทำอาชีพอิสระ นับเฉพาะผู้ที่จะทำราชการก็จะมีหน้าที่ราชการจะต้องปฏิบัติเกี่ยวข้องกับประชาชนในด้านตุลาการและด้านการปกครอง ในด้านการปกครองนั้น ก็สำคัญที่จะใช้หลักกฎหมาย ข้อนี้จะต้องใช้คำที่ไม่ค่อยดี คือความยืดหยุ่นต้องขอให้พิจารณาคำนี้ให้รอบคอบสักหน่อย ได้เห็นมามากเหมือนกันว่า ถ้าปกครองด้วยหลักที่แข็งแกร่งแล้ว แม้ว่าจะสุจริตเท่าไรๆ ทุกสิ่งทุกอย่างก็พังหมด จะต้องมีความยืดหยุ่น คือยืดหยุ่นในทางดี เพราะความยืดหยุ่นนี้ถ้าใช้ในทางดีก็ดี แต่ถ้าใช้ในทางยืดหยุ่นตามใจตัวก็อาจกลายเป็นทุจริตไป...”⁽¹⁾

(1) เนติบัณฑิตยสภา, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชกับเนติบัณฑิตยสภา, หน้า ๓๓๘ - ๓๓๙

๗.

สถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในอดีตและปัจจุบันไม่เคยปฏิเสธไม่รับฎีกาหรืออุทธรณ์ของประชาชนในทุกเรื่อง ทั้งเรื่องในศาลและเรื่องนอกศาล ส่วนจะทรงพระราชทานกรุณาเป็นอย่างไรนั้น เป็นคนละกรณีกับไม่รับหรือต้องขออนุญาตก่อนแต่อย่างใด

สภาพนายความเห็นว่ ถ้ามีการปรับโครงสร้างของศาลยุติธรรมโดยลดคดีแพ่ง คดีชำนาญพิเศษ และคดีอาเสพติดให้เหลือเพียง ๒ ชั้นศาลทั้งหมด จะเป็นการสร้างหลักการของศาลยุติธรรมไทยในมุมมองใหม่ เพราะจะแตกต่างกับหลักการที่สถาบันพระมหากษัตริย์ได้พระราชทานให้ประชาชนให้มีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรมได้อย่างกว้างขวางไม่จำกัดเวลาและโอกาส และไม่จำกัดประเภทหรือชนิดของเรื่องหากความทราบถึงละอองธุลีพระบาท และจะทรงพระราชทานให้ความอนุเคราะห์เสมอมาตามที่พระองค์ท่านได้ทรงแสดงพระราชปณิธานที่ได้ทรงตรัสไว้ในโอกาสเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” การที่ศาลยุติธรรมซึ่งมีหน้าที่พิจารณา และตัดสินคดีตามระบอบประชาธิปไตยสากลให้มีครบ ๓ ชั้นศาล แต่หากลดลงเหลือ ๒ ชั้นศาล นั้นหมายความว่ากระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมก็จะเปลี่ยนไปหมด ศาลยุติธรรมคงจะต้องตอบคำถามต่อไปไว้ การกระทำหน้าที่โดยเฉพาะในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์นั้น ได้ตอบสนองพระราชปณิธานข้างต้นแล้วหรือไม่

เราขอเพียงโอกาสให้ประชาชน
ได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
อย่างเต็มภาคภูมิ โปร่งใส
ชอบด้วยหลักนิติธรรม

ขอได้โปรดเลื่อนการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๑๐ ฉบับ
ที่อ้างถึงในสมุดปกขาวเล่มนี้
เพื่อให้มีการทำประชาพิจารณ์
จากประชาชนและผู้ให้บริการ
ของกระบวนการยุติธรรมให้รอบคอบ